

UVOD U POJAM IGRE SA LABANOTACIJOM

PREDAVANJA 2020/2021 od.

Dr Kristina Planjanin Simić

TEORIJE I MIŠLJENJA O IGRI

Igra je jedna od najsloženijih, ako ne i najsloženija kulturno-istorijska kategorija. Veoma je promenljiva, ne može se staviti u precizne granice, niti omeđiti prostorno ni vremenski. Može se posmatrati i proučavati sa najrazličitijih stanovišta. Stoga je veoma teško dati tačnu i preciznu definiciju igre. Mnogo je različitih mišljenja o igri, o tome šta ona znači, šta se njome iskazuje i šta se njome želi postići.

Holandski naučnik Joost A.M. MEERLLOO (Just Mirlo) smatra da se ples (orska igra) manifestuje još u majčinoj utrobi. Zapravo fetus slušajući u utrobi otkucaje majčinog srca na taj način spoznaje prve ritmičke impulse. Što je Mirlo nazvao NIRVANSKI PLES, a da se nastavlja u prvim danima života –MLEČNI PLES, te se kasnije prihvata kao normalna aktivnost.

Muzikolog i koreolog CURT SACHS (KURT SAKS) pretpostavlja da je igra, ples u svojim počecima bio motorička reakcija na pojačano veselje, igra viška snage koja se ispoljava u ritmički skladnom kretanju. To mišljenje deli i sociolog i filozof HERBERT SPENSER.

Nasuprot tome, John Martin uzimajući u obzir fiziološke, unutrašnje mehanizme i njihovo ispoljavanje zaključuje: „Zajednička osnova svih takvih manifestacija (stanja u afektu) kao i svih aspekata plesa jeste impuls za ispoljavanjem unutrašnjih stanja iracionalnim pokretima, koja ne bismo mogli izraziti praktičnim, racionalnim sredstvima.”

ERNEST GROSSE kaže da se sva naša napredna civilizacija temelji na plesu i da je ples čini čoveka društvenim bićem.

WALTER ABEL u delu “Kolektivni san umetnosti” ističe da i ples spada u “tajna zbivanja koja prolaze delimično kroz kanale nesvesnog i izvan su dohvata racionalnog.”

Proučavajući živote razvijenih zajednica, sociolog MARCEL MAUSS došao je do zaključka da je ples nastao u kolektivu, i da je u svakom svom obliku predstavljao snažnu manifestaciju socijalnog instinkta jer "u uzbuđenju plesa oni su jedno telo i jedna duša, ostvarivši tako istinsku socijalnu zajednicu.”

JOSEPF DENIKER naziva ples “velikom školom solidarnosti”. Svaki pojedinac u plesu žrtvuje deo svoje individualne slobode podvrgavajući se opštoj disciplini.

Naučne ekspedicije su u više navrata ustanovile da je osim rata, jedino je ples povod za okupljanje i najudaljenijih članova nekog plemena i prilika kada njihova potpuna solidarnost dolazi do izražaja.

KOREOLOG – naučnik koji se bavi igrom (pokretom).

ETNOKOREOLOG- naučnik koji se bavi narodnom igrom/plesom.

ETNOKOREOLOGIJA- naučna disciplina etnomuzikologije koja se bavi narodnom igrom/plesom tj. orskom igrom, ili samostalna nauka koja istražuje sve vrste igara.

Etnokoreologija je humanistička naučna disciplina koja je usmerena na proučavanje tradicionalnog plesa.

-humanistička /društvena disciplina

-nauka/ što bliže istini

-TRADICIJA (potiče od latinske reči tradicere) odlikuju je : kontinuitet, selekcija, variranje, anonimnost, prenošenje usmenim putem.

Ona predstavlja:

1. Nasleđe
2. nešto što je u procesu
3. opstajanje –PLES/igra uz muziku.

Ples je igra uz muziku, dakle ples je neodvojiv od muzike za igru. Muzika za igru je muzički organizovan zvuk („musically organised sound“). DANCE je reč koja se koristi za igru uz muziku-ples.

Ples je imanentan, odnosno neodvojiv od čoveka.

Definicija plesa- Ples je:

1. STRUKTURISAN SISTEM POKRETA, (structurally movement system)
2. KULTUROM UOBLIČEN SISTEM POKRETA (culturally patterned movement system)

IGRA je vrlo širok pojam, ona je takođe imanentna čoveku. Igra može biti fizičko, ili mentalno (intelektualno kretanje) koje može i ne mora biti strukturisano.

Zanimljivu definiciju igre dao je Rudolf LABAN, baletski igrač i koreograf koji je stvorio sistem zapisivanja igara: „Čovek se ne zadovoljava samo vlastitim pokretima i emocijama koje sam sebi nameće. On ima potrebu da njima deluje na nekoga ili na nešto, da utiče na druga bića i da ih uvuče u vrtlog međusobne akcije i reakcije.“

JOHAN HUIZINGA, holandski teoretičar, napisao je delo „HOMOLUDENS“ (ČOVEK KOJI SE IGRA), 1956. godine. U ovom delu on govori o igri, odnosno o potrebi čoveka da se poigrava. U pomenutom delu on je izneo „da igrom spoznajemo duh naroda“, i da se „igra

može definisati kao slobodna akcija koju prihvatamo kao fiktivnu i izdvojenu od svakodnevnog života sposobnu da potpuno obuzme igrača“. On dalje ističe da je „igra aktivnost bez ikakvog materijalnog interesa i koristi koja se odvija u namerno ograničenom vremenu i prostoru, po datim pravilima podstičući u životu takve odnose između grupe koje se okružuju misterijom i prerusavanjem naglašavajući svoju izuzetnost, u odnosu na ostali svet.“

Sva navedena mišljenja i teorije odnosile su se na orske igre, ples. Nauka ni do danas nije tačno razjasnila da li postoji razlika između igre i plesa, i ako postoji u čemu je.

THEODUL RIBOT vidi u plesu najpotpuniji oblik igre i smatra ga najprirodnijom umetnošću jer izvire iz motoričnih nagona za aktivnošću. On poistovećuje igru i ples i svrstava ih u red umetnosti.

Pa ipak, hteli mi to da priznamo ili ne, moramo se složiti sa mišljenjem J. Huizinga da „igrom spoznajemo duh“. Danas, kada svet kreće ka uopštavanju u svim vidovima života, najlakše i najpouzdanije pomoću igre prepoznamo i raspoznamo narode, etničke grupe i različite kulture.

Uz to, ples je kao opšteljudski iskaz stanja duha isto što i orska igra. To u čistoj spontanosti i bezazlenosti mogu potvrditi deca i njihove igre. Deca se igraju ne ističući razliku između bilo koje igre (vrste igara). Ona stvaraju svoj svet, izmišljaju likove, radnje, imitiraju druge i istovremeno igraju i plešu, odnosno sve što su maštovito smislila i proživela ona to propraćaju pokretima(plesom).

U igri vladaju tzv.ZAKONI KOLA, u zavisnosti od pokreta možemo pretpostaviti njegovo poreklo i ono što on oseća.

Igra je deo nas.Igra je loto, igra je fudbal, igra je poznata i životinjama.

Etnokoreologija podrazumeva proučavanje:

- TEKSTA- to je objektizovani ples; materijal; igrački obrazac i obrazac pokreta koji se ponavljaju. Takođe je prisutan i muzički obrazac.
- KONTEKSTA- to je društveno-istorijska situacija u kojoj se ples događa, odnosno sve što se dešava oko plesa(ko izvodi, kako, zašto, mesto izvođenja itd.)

Tekst se ispoljava u određenom kontekstu.

U širem smislu prilika za ples je društveno-istorijski kontekst.

Kontekstom se mnogo više bave istraživači u Americi i oni ga nazivaju

ANTROPOLOGIJA PLESA-DANCE ANTROPOLOGY.

2.KLASIFIKACIJA IGARA

Milan Đ. Milićević u drugoj polovini 19.veka , u knjigama Kneževina Srbija i Kraljevina Srbija, prvi put čini popis naziva narodnih igara po oblastima tako je popisivao nazive igara kolskih poput: četvorke, paraćinke, vladne itd.

TIHOMIR ĐORĐEVIĆ je pisao o tome da je igra izražavanje i ispoljavanje suvišne energije, a da težnja za igrom može biti:

1. Zbog viška energije
2. Odmor i razonoda
3. Vežbanje.

Prvu klasifikaciju igara dao je takođe TIHOMIR ĐORĐEVIĆ 1907.godine u SEZB-u, br.9 njegov rad „Narodne igre“ gde on od trena od kada je ona ušla pod okrilje Akademije izvršio je i klasifikaciju.

Tihomir Đorđević sve što se igra podelio je u 5 grupa:

1. VITEŠKE IGRE-igre nadmetanja (vežbe za odrastanje)

-bacanje kamena sramena, rvanje, skok u vis, skok u dalj, bacanje đilita gde se pokretima snaži telo, trule kobile, trčanje itd.

2. ZABAVNE IGRE –za odrasle i decu

-puštanje zmaja, igre kojima se ljudi zabavljaju na skupovima, šah, domine, školice itd.

3. IGRE ZA DOBIT –hazardne igre

-igre orasima, igre sa dugmićima, krajcarica, karte, lutrije, kockarske igre, tombola

4. IGRE DUHA –zagonetke, pitalice

5. ORSKE IGRE (na selu kažu oro). Tihomir Đorđević je osmislio ovaj termin, dakle etski termin koji je podrazumevao plesove koji se igraju na selima. Njegova definicija jeste da je orska igra taktom regulisan telesni izraz ljudskih osećaja. On orske srpske igre deli na religiozne i svetske(svetovne).

Pod svetovnim podrazumeva igre na saborima, igrankama, a pod religioznim igre koje su se izvodile za određene crkvene praznike.

Takođe, Đorđević ukazuje da se igre mogu klasifikovati prema:

-cilju i nameni

-vrsti pokreta (igre u hodu, skakanju itd)

-broju igrača(solo igra,par, trojka, četvorka, grupa)

-karakteru (vesele ili ozbiljne)

-taktu (parni, neparni, kombinovani)

-stepena razvitka (seljačke, umetničke, tj. balet predstavlja scensku predstavu umetničkih radnji pantomimom i igrom uz pratnju muzike). /////

Klasifikacija igre po ROŽE KAJOI (ROGER CALLOIS)

Nekoliko decenija kasnije nakon T. Đorđevića Rože Kajoa u knjizi: Igre i ljudi, 1979. godine klasifikuje igru u opštem smislu:

1. a) AGON –agonalne radnje ili igre nadmetanja
2. b) ALEA- prevladava faktor nepredvidivosti
3. c) MIMIKRI-faktor prerašavanja koji je neodvojiv od svakodnevnog ljudskog ponašanja
4. d) ILINKS (ilinx)- igre u zanosu ili u transu, misli na pravi trans, ali suština je u potrebi čoveka za tim zanosom.

Sve gore navedene podele igara nastale su u različitim vremenima i one se međusobno prepliću.

Klasifikacija igre po OLIVERI VASIĆ

Olivera Vasić je 1988. godine podelila narodne igre na:

1. ORSKE IGRE (kolo, ples)
2. ČOBANSKE IGRE I IGRE NADMETANJA (danas su ove igre prerasle u sportske igre)
3. IGRE SA PRELA I POSELA
4. IGRE NA SREĆU
5. DEČIJE IGRE (autorka navodi da je u ovu grupu nametnulo vreme u kome živimo).

Olivera Vasić napominje da ova podela nije konačna i da ne postoje krute granice između pojedinih grupa, već da se mnoge od njih prepliću i dopunjuju.

Bez obzira da li se ovakve podele igara prihvataju ili ne, ni definicije ni podele koje je dao Callois nisu takve da bi se moglo reći da li su bespogovorno tačne i da je konačno poznato šta je igra, i kako se može vršiti klasifikacija igara.

Svaka do sada izrečena definicija o igri ima svoju naučnu potvrdu, može se objasniti i podkrepiti činjenicama. Jasno je da je igra pokretač masa, da u njoj vladaju zakoni jednakosti (svi učesnici u igri imaju iste uslove regulisane pravilima), da igrom najlakše iskazujemo svoja unutrašnja osećanja, da je igra umetnost, ali ujedno i nešto unutrašnje i neobjašnjivo, nešto što nosimo u sebi, što je stalno sa nama, što je deo nas.

Igra je poznata i životinjama, Kod njih postoje čak i razvijeni oblici igre: krug, linije, i igre u parovima. Ti isti oblici poznati su i ljudima.

Sigurno je da su igra i muzika najstarije umetnosti. Za pesmu i igru čoveka ništa nije potrebno sem njega samog- njegovog glasa i pokreta, i njegove sposobnosti da to složi u jedan ritmizirani ritual. Ta sposobnost je u čovekovom umu koji neprestano pretvara

iskustveno i doživljeno u simbole koji imaju određeno značenje i daju objašnjenja za određene pojave.

Od svih igara najstroženija je orska igre, ples. Nju ne sačinjava samo pokret (kao na primer kod bacača kamena, ili rvača, igrača ragbija...) sa jednim ciljem unapred jasnim. Taj pokret ima svoju simboliku, prati ga zvuk (melodija pevana ili svirana), objašnjava ga tekst koji se uz pokret izgovara (veoma često), upotpunjuje ga oprema-kostim i rekviziti, neophodni da bi taj pokret bio potpun i iskazao svoj smisao.

S toga su orske igre, ples mnogo više proučavane od ostalih igara i čini nam se da je kod svih naučnika, istraživača koji su se ovim problemom bavili, prisutna jedna misao, a to je da je igra bežanje u jednu zamišljenu slobodu (izmišljenu slobodu). Prema navodima Olivera Vasića ta zamišljena sloboda je veoma ograničena raznim pravilima, zakonitostima koji su važeći na unapred utvrđenom prostoru (izdvojenom od stvarnosti) da skoro predstavljaju zatvorenu zajednicu, čiji su članovi zaštićeni time što su izdvojeni od svakodnevnog života, u svom svetu igre. Prednost te zamišljene slobode je što se u nju beži kad se hoće, a vraća u stvarnost takođe kad se hoće.